

ARBEJDSMILJØ 19. februar 2024

Hver fjerde lønmodtager med hårdt fysisk arbejdsmiljø bliver langtidssygemeldt

ANALYSE

Udarbejdet af

Kristoffer Lind Glavind
(på barsel)

Senioranalytiker

En ud af ti danske lønmodtagere har et hårdt fysisk arbejdsmiljø. Andelen varierer dog markant over uddannelsesniveauer, a-kasser og brancher. Samtidig er der en tydelig sammenhæng mellem hårdt fysisk arbejdsmiljø og langvarigt sygefravær. Hver fjerde lønmodtager med hårdt fysisk arbejdsmiljø havde året efter langvarigt sygefravær.

Kontakt

Senioranalytiker

Kristoffer Lind Glavind (på barsel)

📞 61 45 83 00

✉️ kg@ae.dk

Kommunikationschef

Jesper Kirkbak

📞 50 73 71 34

✉️ jk@ae.dk

Hovedkonklusioner

- Én ud af ti danske lønmodtagere har et hårdt fysisk arbejdsmiljø, men der er stor ulighed på tværs af a-kasser, brancher og uddannelsesniveauer.
- Faglærte har et hårdt fysisk arbejdsmiljø otte gange oftere end lønmodtagere med en lang videregående uddannelse og over dobbelt så ofte som personer med korte og mellemlange videregående uddannelser.
- Hårdt fysisk arbejdsmiljø forekommer over 60 gange så ofte inden for branchen med hårdest fysisk arbejdsmiljø (Bygge og anlæg) som inden for branchen med mindst hårdt fysisk arbejdsmiljø (Finansiering og forsikring).
- Hver fjerde lønmodtager med et hårdt fysisk arbejdsmiljø havde langvarigt sygefravær det følgende år. Det er over tre gange så hyppigt som lønmodtagere, der ikke har et hårdt fysisk arbejdsmiljø.

Stor ulighed i hårdt fysisk arbejdsmiljø

Figur 1 viser andelen, der har et fysisk hårdt arbejdsmiljø, opdelt på højst fuldførte uddannelse. Som det fremgår af figuren, er der en tydelig sammenhæng mellem uddannelsesniveau og fysisk hårdt arbejdsmiljø.

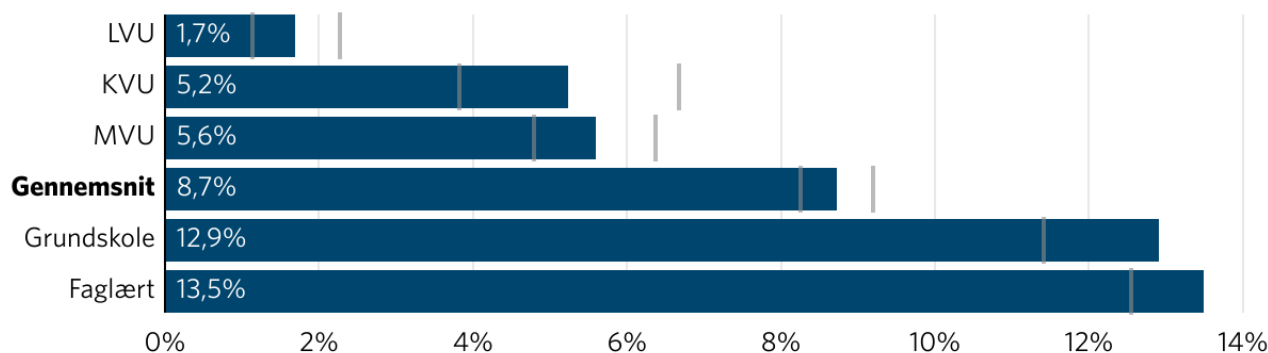
I gennemsnit har knap 9 pct. af lønmodtagerne et hårdt fysisk arbejdsmiljø, mens det blandt faglærte og lønmodtagere med grundskole som højst fuldførte uddannelse er omkring 13 pct. For personer, der har gennemført en lang videregående uddannelse, er tallet under 2 pct. Faglærte har altså et hårdt arbejdsmiljø otte gange så ofte som personer med lange videregående uddannelser.

Blandt lønmodtagere med korte eller mellemlange videregående uddannelse, er det godt 5 pct., der har et hårdt fysisk arbejdsmiljø, svarende til lidt mere end 1 ud af 20.

FIGUR 1

Stor ulighed i fysisk arbejdsmiljø på tværs af uddannelsesniveauer

Figuren viser andelen af lønmodtagere, som har et fysisk hårdt arbejdsmiljø, fordelt på uddannelsesniveauer.

Anm.: Personer, hvor højeste fuldførte uddannelse er "gymnasial", "adgangsgivende uddannelsesforløb", eller er uoplyst, er ikke medtaget i opgørelsen. Gennemsnittet for alle lønmodtagere er 8,9 pct. Grå streger indikerer 95 pct. konfidensintervaller, som i nogle tilfælde kan være under 0.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: AE på baggrund af NOA-L 2021 og Danmarks Statistik

I analysen definerer vi hårdt fysisk arbejdsmiljø som personer, der både har været eksponeret for hårdt fysisk arbejdsmiljø og har symptomer på et hårdt fysisk arbejdsmiljø. For at have et hårdt fysisk arbejdsmiljø, skal en person således falde inden for alle af de fire nedenstående kategorier:

- Har været begrænset i arbejdet på grund af smerter
- Føler sig træt efter en typisk arbejdsdag
- Opfatter arbejdet som fysisk hårdt
- Er udsat for mindst én eksponering (f.eks. tunge løft) på en typisk arbejdsdag

Se metodeboksen og bilag for en nærmere beskrivelse.

Hårdt arbejdsmiljø fordelt på brancher

I denne del af analysen kigger vi på andelen af lønmodtagere, der har et hårdt fysisk arbejdsmiljø på tværs af brancher. I modsætning til tidligere undersøgelser af arbejdsmiljøet i Danmark er respondenterne til NOA-L udtrukket på brancheniveau, så der tilfældigt er udvalgt over 1.600 respondenter fra hver

underbranche (36-gruppeniveau), uafhængigt af branchens størrelse. Det gør NOA-L ideel til at undersøge arbejdsmiljøet i alle brancher - også dem, der fylder relativt lidt på det samlede arbejdsmarked.

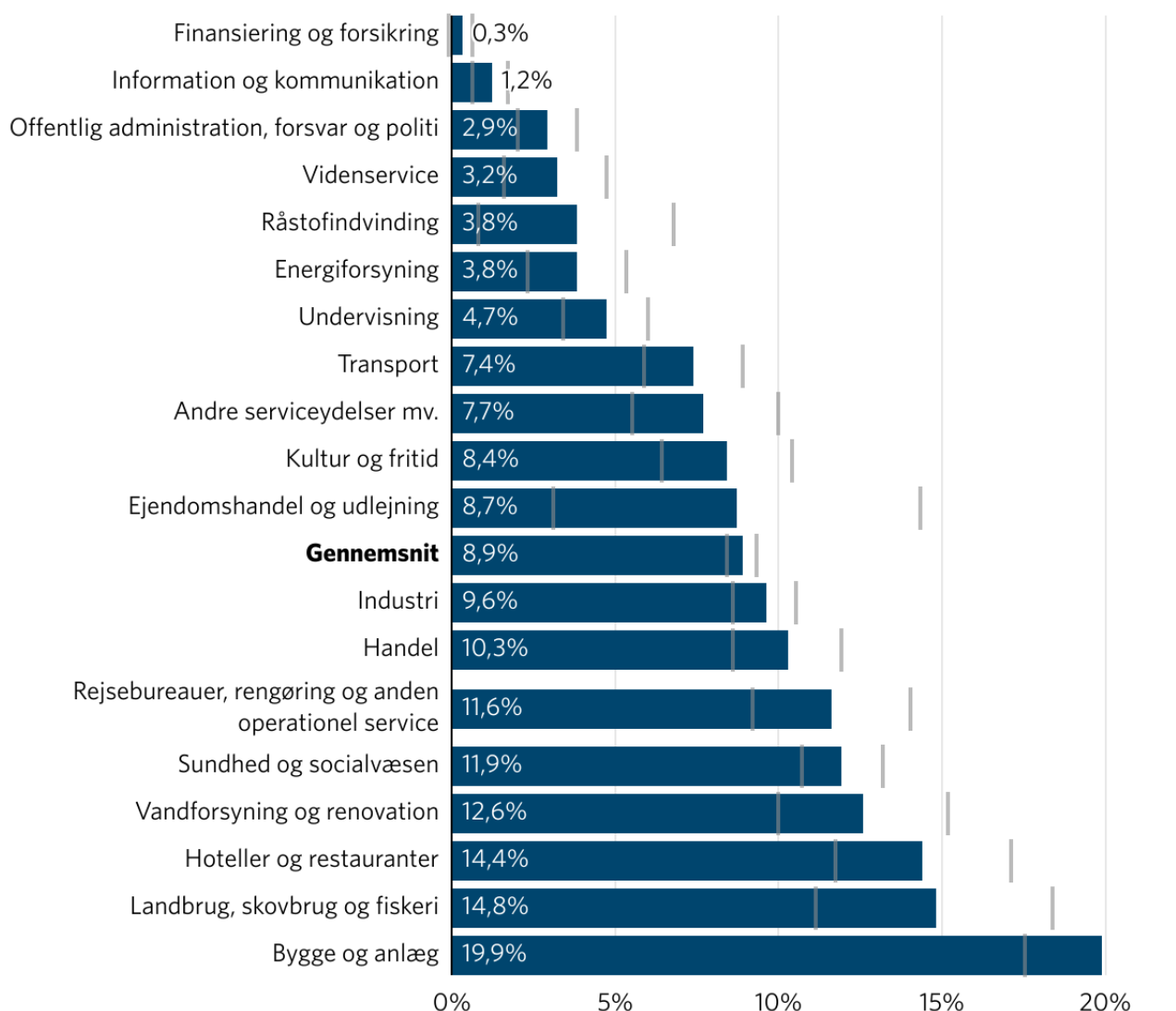
Som det fremgår af Figur 2, er der også på tværs af brancher stor ulighed i det fysiske arbejdsmiljø. Inden for "Bygge og anlæg" har 20 pct. et hårdt fysisk arbejdsmiljø, hvilket er over dobbelt så mange som gennemsnittet på ca. 9 pct. Også brancher som "Hoteller og restauranter", "Vandforsyning og renovation" og "Sundhed og socialvæsen", hvor hhv. 14,4 pct, 12,6 pct. og 11,9 pct. har et hårdt fysisk arbejdsmiljø, ligger væsentlig over gennemsnittet.

I den anden ende af spekteret ligger "Finansiering og forsikring". Her har 0,3 pct. af lønmodtagerne et fysisk hårdt arbejdsmiljø, svarende til under 1 ud af 300 lønmodtagere. Også "Information og kommunikation", "Offentlig administration mv." og "Videnservice" ligger væsentlig under gennemsnittet, hvor hhv. 1,2 pct., 2,9 pct. og 3,2 pct. har et hårdt fysisk arbejdsmiljø.

FIGUR 2

Stor forskel i det fysiske arbejdsmiljø på tværs af brancher

Figuren viser andelen af arbejdsstyrken, som har et fysisk hårdt arbejdsmiljø, fordelt på brancher.

Anm.: Brancher er opgjort på 19-standardgruppeniveau. Grå streger indikerer 95 pct. konfidensintervaller, som i nogle tilfælde kan være under 0.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: AE på baggrund af NOA-L 2021 og Danmarks Statistik

Stor variation i det fysisk hårde arbejdsmiljø inden for industrien

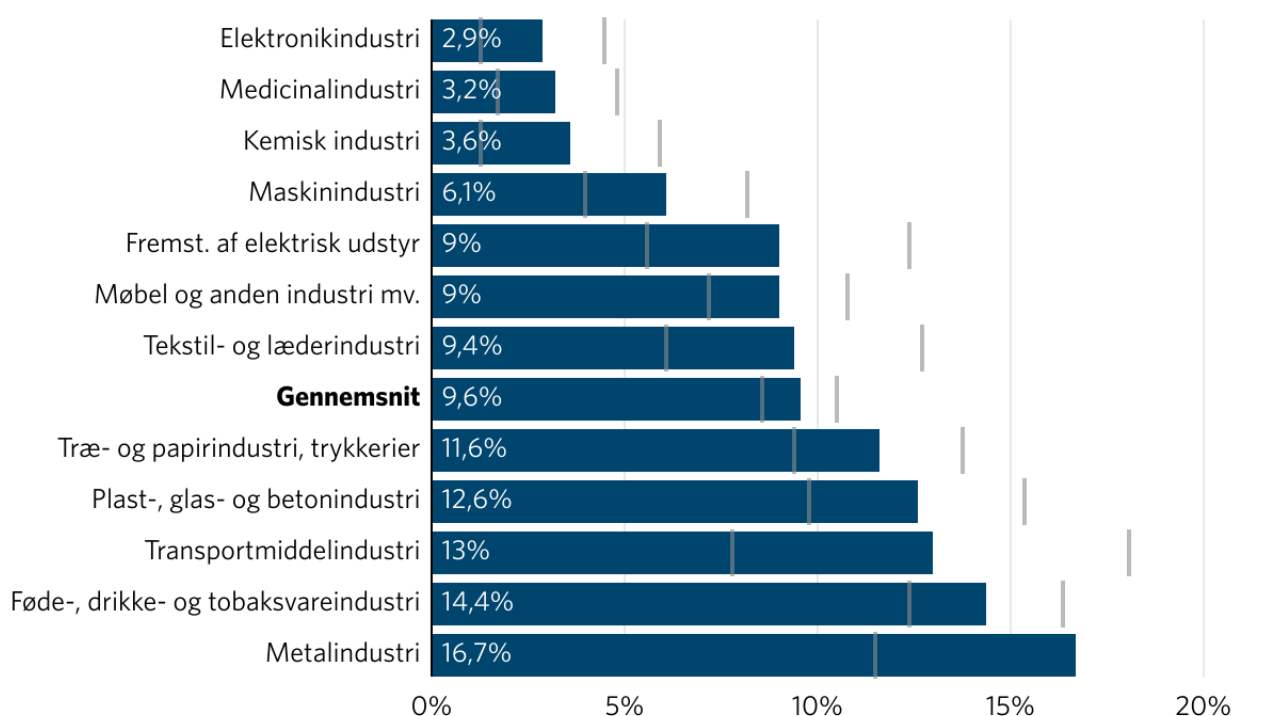
Som overordnet branche ligger andelen, der har et hårdt fysisk arbejdsmiljø på 9,6 pct. i industrien, hvilket kun er en smule højere end gennemsnittet for alle lønmodtagere på 8,9 pct. Som det fremgår af Figur 3, er der dog stor forskel på det fysiske arbejdsmiljø på tværs af industrien.

Mens 2,9 pct. af lønmodtagerne i elektronikindustrien har et hårdt fysisk arbejdsmiljø, hvilket svarer til 1 ud af 35, er det i metalindustrien 16,7 pct., svarende til én ud af seks.

FIGUR 3

Stor variation i fysisk hårdt arbejdsmiljø inden for industrien

Figuren viser andelen af arbejdsstyrken, som har et fysisk hårdt arbejdsmiljø, fordelt på underbrancher inden for industrien.

Anm.: Underbrancherne (36-standardgruppeniveau) i branchen Industri (19-standardgruppeniveau). Underbranchen "Olieraffinaderier mv." er udeladt, da den kun indeholder få respondenter. Gennemsnittet viser gennemsnittet for industrien. Gennemsnittet for alle lønmodtagere er 8,9 pct. Grå streger indikerer 95 pct. konfidensintervaller, som i nogle tilfælde kan være under 0.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: AE på baggrund af NOA-L 2021 og Danmarks Statistik

Hårdt fysisk arbejdsmiljø og a-kasse tilknytning

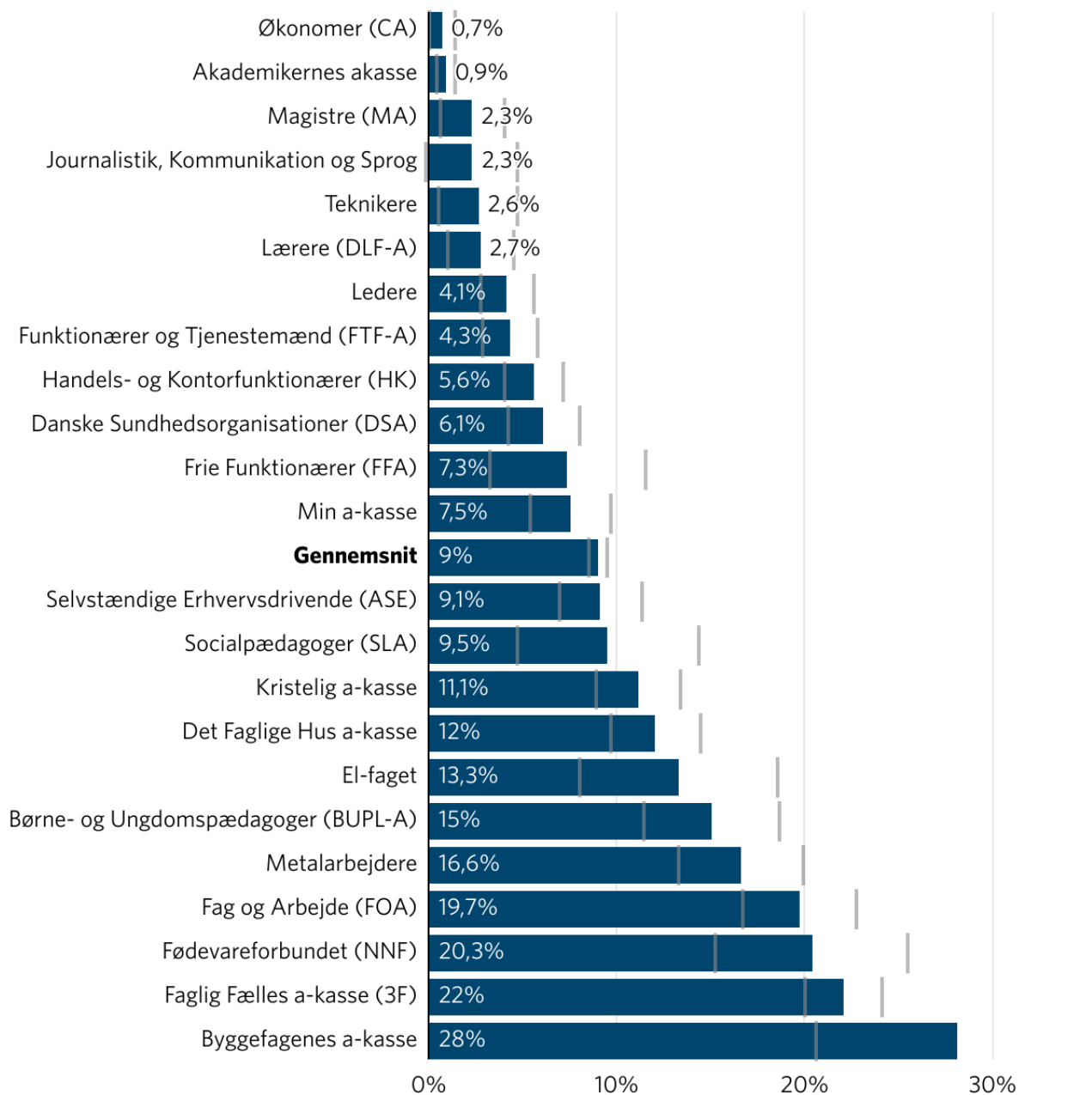
Ser man på, hvordan hårdt fysisk arbejdsmiljø varierer over a-kasetilknytningen, ser vi, at der er stor variation. Der fremgår af Figur 4. For Byggefagenes Arbejdsløshedskasse er det 28 pct., der har et hårdt fysisk arbejdsmiljø, altså over hver fjerde. Også medlemmer af FOA's, NNF's og 3F's a-kasser har hyppigt et hårdt fysisk arbejdsmiljø. Her er det omkring eller mere end 20 pct. af medlemmerne, svarende til hver femte, der har et hårdt fysisk arbejdsmiljø.

I den anden ende ligger a-kasserne CA (målrettet økonomer m.m.) og Akademikernes a-kasse, hvor det er under én pct., der har et fysisk hårdt arbejdsmiljø.

FIGUR 4

Hårdt fysisk arbejdsmiljø rammer især visse faggrupper

Figuren viser andelen inden for hver A-kasse, som har et fysisk hårdt arbejdsmiljø.

Anm.: Figuren er baseret på lønmodtagere, der er medlem af en A-kasse. Gennemsnittet for lønmodtagere, der ikke er medlem af en A-kasse, er 8,3 pct. Gennemsnittet for alle lønmodtagere er 8,9 pct. Grå streger indikerer 95 pct. konfidensintervaller, som i nogle tilfælde kan være under 0.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: AE på baggrund af NOA-L 2021 og Danmarks Statistik

Hårdt fysisk arbejdsmiljø hænger sammen med langvarigt sygefravær

For at blive klogere på konsekvenserne af at have et fysisk hårdt arbejdsmiljø ser vi her på, hvor stor en andel der har haft langvarigt sygefravær, i året efter de blev spurgt til deres fysiske arbejdsmiljø. Her defineres personer med langvarigt sygefravær som personer, der har modtaget sygedagpenge i mindst fem uger i løbet af det følgende år.

I 2020-2022 var omfanget af sygedagpenge væsentlig højere end årene umiddelbart før på grund af coronakrisen. Det burde dog ikke være noget problem i denne sammenhæng, da vi kigger på forskellen mellem personer, der har og ikke har et hårdt fysisk arbejdsmiljø. Desuden medtager vi som beskrevet kun sygefravær på mindst fem uger.

Som det fremgår af Tabel 1, var det 25 pct. af de personer, der havde et hårdt fysisk arbejdsmiljø, som i det følgende år var på sygedagpenge i mindst fem uger. Det svarer til hver fjerde. Blandt lønmodtagere som ikke havde et fysisk hårdt arbejdsmiljø, var tallet 7,6 pct. Lønmodtagere, der har et fysisk hårdt arbejdsmiljø, har altså langvarigt sygefravær tre gange så ofte som lønmodtagere, hvis arbejdsmiljø ikke er fysisk hårdt.

Som vi har set tidligere i analysen, hænger fysisk hårdt arbejdsmiljø sammen med brancher. Ud fra det overordnede gennemsnit, kan det altså være svært at skelne mellem, om det høje sygefravær skyldes det hårde fysiske arbejdsmiljø eller karakteristika for de brancher, der har et hårdt fysisk arbejdsmiljø.

For at undersøge dette, opdeles der i Tabel 1 også på hovedbrancher. Tilsvarende vises andelene grafisk i Figur 5. Det ses, at risikoen for at have langvarigt sygefravær inden for alle hovedbrancher stiger voldsomt, hvis en lønmodtager har et fysisk hårdt arbejdsmiljø. Den branche, hvor sygefraværet stiger relativt mindst, er "Ejendomshandel og udlejning", hvor det langvarige sygefravær er over 150 pct. højere – altså to en halv gang så højt – for personer med hårdt fysisk arbejdsmiljø. Branchen "Kultur, fritid og anden service" er den branche, hvor den relative forskel er størst mellem dem, der har et hårdt fysisk arbejdsmiljø, og dem der ikke har. Her er det langvarige sygefravær fem gange så højt for dem, der har et fysisk hårdt arbejdsmiljø, som dem, der ikke har.

At sammenhængen mellem fysisk hårdt arbejdsmiljø og langvarigt sygefravær er konsistent over brancher, peger på, at der ikke er tale om branche specifikke problemer, men at det i høj grad er det hårde fysiske arbejdsmiljø, som medfører øget sygefravær.

TABEL 1

Hårdt fysisk arbejdsmiljø hænger sammen med langvarigt sygefravær

Andelen af lønmodtagere, der modtog sygedagpenge i mindst fem uger af det efterfølgende år, efter de havde medvirket i undersøgelsen, fordelt på hovedbrancher, og om de havde et hårdt fysisk arbejdsmiljø eller ej.

	Ej fysisk hårdt arbejds miljø	Fysisk hårdt arbejds miljø	Forskel, procentpoint	Forskel, pct.
Bygge og anlæg	8,7%	23,1%	14,4%	166%
Ejendomshandel og udlejning	8,1%	20,5%	12,4%	153%
Erhvervsservice	7,7%	21,0%	13,3%	172%
Finansiering og forsikring	4,3%	-	-	
Handel og transport mv.	5,7%	16,2%	10,5%	185%
Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	6,6%	27,6%	21,0%	320%
Information og kommunikation	2,9%	-	-	
Kultur, fritid og anden service	6,7%	35,9%	29,2%	436%
Landbrug, skovbrug og fiskeri	5,2%	14,0%	8,8%	168%
Offentlig administration, undervisning og sundhed	9,9%	31,8%	21,9%	220%
Gennemsnit	7,6%	25,3%	17,7%	234%

Anm.: Hovedbrancher er på 10-standardgruppeniveau. For hovedbrancherne "Finansiering og forsikring", og "Information og kommunikation" er der for få med hårdt fysisk arbejdsmiljø til, at andelen på sygedagpenge er medtaget. Gennemsnittene er baseret på alle lønmodtagere.

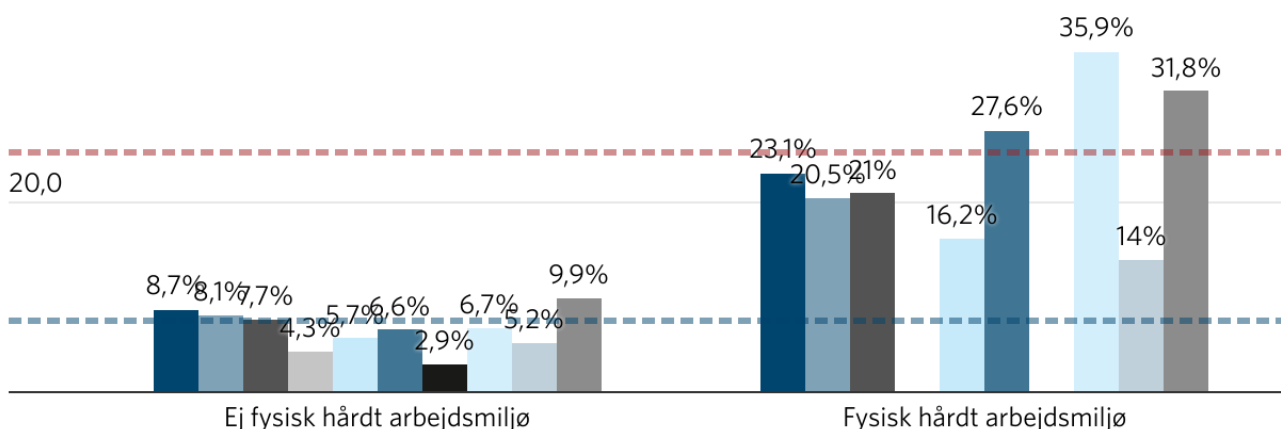
Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: AE på baggrund af NOA-L 2021 og Danmarks Statistik

FIGUR 5

Hårdt fysisk arbejdsmiljø hænger sammen med langvarigt sygefravær

Andelen af lønmodtagere, der modtog sygedagpenge i mindst fem uger af det efterfølgende år, efter de havde medvirket i i spørgeskemaundersøgelse, fordelt på hovedbrancher, og om de havde et hårdt fysisk arbejdsmiljø eller ej.

■ Bygge og anlæg ■ Ejendomshandel og udlejning ■ Erhvervsservice ■ Finansiering og forsikring
 ■ Handel og transport mv. ■ Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed ■ Information og kommunikation
 ■ Kultur, fritid og anden service ■ Landbrug, skovbrug og fiskeri ■ Offentlig administration, undervisning og sundhed

Anm.: Hovedbrancher er på 10-standardgruppeniveau. For hovedbrancherne "Finansiering og forsikring" og "Information og kommunikation" er der for få med hårdt fysisk arbejdsmiljø til, at andelen på sygedagpenge er medtaget. Den røde og den blå stiplede linje viser gennemsnittet for hhv. lønmodtagere, der har et hårdt fysisk arbejdsmiljø, og lønmodtagere der ikke har et hårdt fysisk arbejdsmiljø. Gennemsnittene er baseret på alle lønmodtagere.

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: AE på baggrund af NOA-L 2021 og Danmarks Statistik

Fysisk hårdt arbejdsmiljø er forbundet med sygefravær for alle uddannelsesniveauer

I Figur 1 så vi, at andelen, der har et hårdt fysisk arbejdsmiljø, varierer voldsomt på tværs af uddannelsesniveau.

I Tabel 2 undersøger vi, hvordan sammenhængen mellem hårdt fysisk arbejdsmiljø og langvarigt sygefravær varierer over uddannelsesniveau. Her ses det, at lønmodtagere, uanset uddannelsesniveau,

har et markant højere langvarigt sygefravær, hvis de har et hårdt fysisk arbejdsmiljø. Det tyder altså på, at fysisk hårdt arbejdsmiljø i høj grad fører til øvet langvarigt sygefravær, uanset uddannelsesniveau.

TABEL 2

Fysisk hårdt arbejdsmiljø er forbundet med sygefravær for alle uddannelsesniveauer

Andelen af personer, der modtog sygedagpenge i mindst fem uger af det efterfølgende år, efter de havde medvirket i spørgeskemaundersøgelse om hårdt fysisk arbejdsmiljø, fordelt på om de havde et hårdt fysisk arbejdsmiljø eller ej.

Uddannelsesniveau	Ej fysisk hårdt arbejdsmiljø	Fysisk hårdt arbejdsmiljø	Forskel, procentpoint	Forskel, pct.
Grundskole	7,8%	23,7%	16%	206%
Faglært	9,5%	27,4%	17,9%	189%
KVU	5,4%	28,4%	23%	421%
MVU	8,7%	32,8%	24,1%	277%
LVU	5,0%	20,1%	15,1%	301%
Gennemsnit	7,6%	25,3%	17,7%	234%

Anm.: Personer, hvor højest fuldførte uddannelse er "gymnasial", "adgangsgivende uddannelsesforløb" eller uoplyst, er ikke medtaget i opgørelsen i figuren. Gennemsnittet er dog baseret på alle lønmodtagere.

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) • Kilde: AE på baggrund af NOA-L 2021 og Danmarks Statistik

Metode

Sådan har vi gjort

Analysen er baseret på National Overvågning af Arbejdsmiljøet blandt Lønmodtagere (NOA-L), som er en tilbagevendende spørgeskemaundersøgelse udført af Arbejdstilsynet i 2021, som har svar fra over 30.000 danske lønmodtagere mellem 15 og 69 år. I analysen indgår kun personer, som er fyldt 18 år. Svarene er vægtede med vægte, beregnet af Danmarks Statistik. For mere om NOA-L se <https://at.dk/media/7321/national-overvaagning-arbejdsmiljoe-loenmodtagere.pdf>.

Konfidensintervaller er udregnet ved hjælp af R-pakken "survey".

Brancher er defineret ud fra DB07 (<https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/nomenklaturer/db07>). I analysen kaldes brancher på 10-grupperingsniveau for hovedbrancher, brancher på 19-grupperingsniveau for brancher og brancher på 36-grupperingsniveau for underbrancher.

Antallet af uger en person har været på dagpenge i året efter er opgjort ved hjælp af DREAM-registeret fra maj 2021 til og med april 2022. Her er talt antal uger med en kode for sygedagpenge (890, 893, 894, 895, 896, 897, 898 eller 899)

Hårdt fysisk arbejdsmiljø er defineret med henvisning til NFA's indeks for muskel-skeletbesvær. Se bilag for nærmere definitioner og beskrivelser af, hvordan målet er konstrueret.

Måling af hårdt fysisk arbejdsmiljø

Denne analyse bruger nyeste data fra "National Overvågning af Arbejdsmiljø blandt Lønmodtagere" (NOA-L 2021) til at undersøge, i hvilke brancher nedslidning er mest almindelig.

AE har historisk kategoriseret hårdt fysisk arbejdsmiljø som personer, der er belastede på muskel-skeletbesvær-indekset. For at have et hårdt fysisk arbejdsmiljø

og have symptomer på nedslidning.

Det kræver således, at man lever op til alle fire af nedenstående kriterier:

- Være begrænset i arbejdet på grund af smerter (symptom)
- Føle sig træt efter en typisk arbejdsdag (symptom)
- Opfatte arbejdet som fysisk hårdt (eksponering)
- Være udsat for mindst én eksponering (f.eks. tunge løft) på en typisk arbejdsdag (eksponering).

Personer, der lever op til alle fire kriterier, bliver kategoriseret som havende et hårdt fysisk arbejdsmiljø.

Indekset er udarbejdet og brugt af Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) på baggrund af spørgsmål stillet i spørgeskemaundersøgelsen Arbejdsmiljø og Helbred (AH), som blev foretaget hvert andet år fra 2012-2018. Spørgsmålene i spørgeskemaundersøgelsen NOA-L er kun delvist overlappende med spørgsmålene i AH. For fortsat at kunne måle fysisk hårdt arbejdsmiljø blandt lønmodtagere har AE konstrueret et tilsvarende mål ud fra spørgsmålene i NOA-L. Da nogle spørgsmål er stillet lidt forskelligt, er det ikke muligt at sammenligne direkte med målene fra AH. Det er dog AE's vurdering, at målene i høj grad overlapper.

Se bilaget for en nærmere beskrivelse af målet for hårdt fysisk arbejdsmiljø.

Bilag: Måling af hårdt fysisk arbejdsmiljø i NOA-L

AE har historisk kategoriseret hårdt fysisk arbejdsmiljø som personer, der er belastede på muskel-skeletbesvær indekset.¹ Indekset er udarbejdet og brugt af Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) på baggrund af spørgsmål stillet i spørgeskemaundersøgelsen Arbejdsmiljø og Helbred. Da spørgsmålene i spørgeskemaundersøgelsen National Overvågning af Arbejdsmiljø blandt

Lønmodtagere (NOA-L) kun er delvist overlappende, redegøres i det følgende for forskelle i spørgsmål, og hvordan AE udregner indekset for muskel-skeletbesvær på baggrund af NOA-L.

Indeks for muskel-skeletbesvær

For at falde inden for NFA's definition af belastningsindekset for muskel-skeletbesvær skal man opfylde alle fire overbelastningsmål – to, der vedrører symptomer, og to, der vedrører eksponeringer:

Symptomer:

- Svare "Ja" til at have været begrænset i arbejdet pga. smerter inden for de sidste tre måneder

og

- Svare "noget træt", "meget træt" eller "helt udmattet" efter en typisk arbejdsdag.

og

Eksponeringer:

- Opleve høj anstrengelse ved udførelse af arbejdet, målt som en score mindst seks ud af ti på spørgsmålet: Hvor fysisk hårdt opfatter du normalt dit nuværende arbejde?

og

- Være udsat for mindst én af følgende ergonomiske eksponeringer på en typisk arbejdsdag:
 - Armene løftet over skulderhøjde mindst 25 pct. af tiden
 - Går eller står mindst 75 pct. af tiden
 - Løfter eller skubber mindst 25 pct. af tiden
 - Løfter/bærer typisk over 30 kg.
 - Ryggen vredet eller foroverbøjet mindst 25 pct. af tiden
 - Samme armbevægelser mange gange i minuttet mindst 25 pct. af tiden
 - Sidder på hug eller ligger på knæ mindst 25 pct. af tiden
 - Skubber eller trækker mindst 25 pct. af tiden

For at være belastet på muskel-skeletbesvær-indekset – og altså være kategoriseret som havende et hårdt fysisk arbejdsmiljø – skal man altså have svaret ja til alle fire eksponeringer.

Sammenligning af AH og NOA-L

Alle ovenstående spørgsmål er blevet stillet i spørgeskemaundersøgelserne Arbejdsmiljø og Helbred, som blev foretaget hvert andet år fra 2012 til 2018 og gennemført af NFA. I forbindelse med Arbejdsmiljøaftalen fra 2019 blev overvågningen af arbejdsmiljøet flyttet fra NFA til Arbejdstilsynet (AT), og Arbejdsmiljø og Helbred (AH) blev erstattet af undersøgelsen National Overvågning af Arbejdsmiljø blandt Lønmodtagere (NOA-L).²

I NOA-L bliver lønmodtagerne spurgt til et nyt spørgeskema, som er lavet med udgangspunkt i spørgeskemaet fra AH, men som på mange punkter afviger. Spørgsmålene i NOA-L overlapper således kun delvist med de spørgsmål, der i AH er blevet brugt til at definere muskel-skeletbesvær-indekset.

Hårdt/anstrengende arbejde

- I AH stilles spørgsmålet:
 - "Hvor fysisk hårdt opfatter du normalt dit nuværende arbejde?"
 - Spørgsmålet skal besvares på en skala fra 0-10, hvor 0 er "Ikke hårdt", og 10 er "Maksimalt hårdt"
- I NOA-L stilles spørgsmålet:
 - "Hvor fysisk anstrengende opfatter du dit nuværende arbejde?"
 - Spørgsmålet skal besvares på en skala fra 0-10, hvor 0 er "overhovedet ikke anstrengende", og 10 er "Maksimalt anstrengende".

Spørgsmålene overlapper altså på nær, at "fysisk hårdt" i NOA-L er erstattet med "fysisk anstrengende", og at "normalt" er udeladt i NOA-L.

I AH 2018 falder 27,5 pct. af lønmodtagerne inden for belastningsmålet, mens der i NOA-L 2021 er 37,2 pct., der falder inden for belastningsmålet.

Ergonomiske eksponeringer

Spørgsmålene omkring ergonomiske eksponeringer er næsten helt overlappende i AH og i NOA-L. Der er to forskelle:

- I AH stilles spørgsmålet:
 - "Hvor stor en del af din arbejdstid arbejder du med ryggen vredet eller foroverbøjet uden at støtte med hænder og arme?"

- "Hvor stor en del af din arbejdstid arbejder du med ryggen vredet eller foroverbøjet?"
- Dem, der svarer, at de bærer eller løfter i løbet af deres arbejdstid bliver
 - I AH spurgt: "Hvad vejer det, du bærer eller løfter typisk?" – og får følgende muligheder: "Under 5 kg", "5-15 kg", "16-29 kg", "30 kg eller derover".
 - I NOA-L spurgt: "Hvad vejer det tungeste, du løfter i løbet af en typisk arbejdsdag uden brug af hjælpemidler?" – og bliver bedt om at angive i kilo.

AE vurderer, at forskellene i spørgsmålene omkring ergonomisk eksponering er små. Der er ligeledes relativt små forskelle i andelen af arbejdsstyrken, der falder inden for denne eksponering i AH 2018 (58,9 pct.) og NOA-L 2021 (63,0 pct.).

Begrænset af smerter

- I AH stilles spørgsmålet
 - "Hvor ofte har du haft smerter inden for de sidste tre måneder?"
 - Med svarmulighederne

"Dagligt", "En eller flere gange om ugen", "Et par gange om måneden", "Enkelte gange" eller "Slet ikke"

- - Personer der har svaret "Dagligt" til "Enkelte gange" bliver spurgt:
 - "Har du på grund af smerter været begrænset på dit arbejde inden for de sidste tre måneder?" med svarmulighederne: "Nej", "Ja, lidt", "Ja, en del", "Ja, meget".
- I NOA-L stilles spørgsmålet
 - "Hvor ofte har du haft smerter i kroppen (undtagen hovedet) inden for de sidste tre måneder?"
 - med svarmulighederne "Altid", "Ofte", "Sommetider", "Sjældent", "Aldrig"
 - Personer, der har svaret "Altid", "Ofte" eller "Sommetider" bliver spurgt:
 - "Har du på grund af smerter i kroppen været begrænset på dit arbejde inden for de sidste tre måneder?" med svarmulighederne "Altid", "Ofte", "Sommetider", "Sjældent", "Aldrig".

Der er altså flere forskelle både i spørgsmålsformuleringen og svarmuligheder. Desuden bliver personer, der svarer "Enkelte gange" i AH, stillet spørgsmålet omkring arbejdsrelaterede begrænsninger, mens dem, der svarer "Sjældent" i NOA-L, ikke bliver stillet spørgsmål omkring arbejdsrelaterede begrænsninger.

Ligeledes er svarmulighederne på spørgsmålet, om personen har været arbejdsmæssigt begrænset på grund af smerter, ikke helt lige til at sammenligne.

I NFA's definition af muskel-skeletbesvær-indekset har en person symptomer, hvis han/hun svarer "Ja, lidt", "Ja, en del" eller "Ja, meget" til spørgsmålet omkring arbejdsmæssig begrænsning af smerter. AE vurderer, at personer, der har svaret "Altid", "Ofte" eller "Sommertider" til spørgsmålet i NOA-L har symptomer. Således anses personer, der har svaret "Sjældent", ikke som eksponeret.

I AH 2018 faldt 25,6 pct. af besvarelserne inden for NFA's definition af at være "Begrænset i arbejdet pga. smerter".³

I NOA-L har 1,7 pct. svaret "Altid", 4,5 pct. har svaret "Ofte", 11,9 pct. har svaret "Sommertider", og 17,2 pct. har svaret "Sjældent". Resten har svaret "Aldrig" eller er ikke blevet stillet spørgsmålet.

Således falder 18,1 pct. inden for definitionen af arbejdsrelaterede smerter, hvis man definerer det som personer, der har svaret enten "Altid", "Ofte" eller "Sommertider". Tilføjer man "Sjældent" til definitionen, er tallet 35,3 pct. Begge definitioner ligger således et stykke fra niveauerne fra AH 2018.

AE vurderer, at det er mest optimalt at gå videre med den mest restriktive version, så personer der har svaret "Sommertider", "Ofte" eller "Altid" til spørgsmålet "Har du på grund af smerter i kroppen været begrænset på dit arbejde inden for de sidste tre måneder?" bliver kategoriseret som at være begrænset i arbejdet på grund af smerter.

Udmattet efter arbejde

- I AH stilles spørgsmålet: "Hvor træt er du efter en typisk arbejdsdag?"
 - Med svarmulighederne: "Ikke træt", "Lidt træt", "Noget træt", "Meget træt", "Helt udmattet"
- I NOA-L stilles spørgsmålet t: "I slutningen af min arbejdsdag er jeg udmattet"
 - Med svarmulighederne: "Aldrig", "Sjældent", "Nogle gange", "Ofte", "Altid"

Bemærk, at der i AH spørges til, om respondenter er træt, og i NOA-L bliver spurgt til, om respondenter er udmattet. Det er AE's vurdering, at "udmattet" er et strengere kriterie end "træt".

Spørgsmålene adskiller sig til en vis grad i kraft af, at NOA-L spørger til "fordelingen"/frekvensen af dage, hvor en person har været udmattet/træt, mens AH spørger til den gennemsnitlige/typiske arbejdsdag. Det kan gøre, at fordelingerne af svar bliver forskellige.

Spørgsmålsformuleringerne er således forskellige i AH og NOA-L. NFA definerer "Træt efter en typisk arbejdsdag" som personer, der har svaret "Noget træt", "Meget træt" eller "Helt udmattet". I AH 2018 falder 64,9 pct. inden for denne kategori.

I NOA-L svarer:

- 7,9 pct. "Altid"
- 29,1 pct. "Ofte"
- 43,6 pct. "Nogle gange"
- 16,8 pct. "Sjældent"
- 2,6 pct. "Aldrig".

AE vurderer, at den definition, der med NOA-L spørgsmål kommer tættest på NFA's, er at definere personer, der har svaret "Altid", "Ofte" eller "Nogle gange" som "Træt efter en typisk arbejdsdag". Således lever 80,6 pct. af respondenterne op til kravet. I AH 2018 levede 64,9 pct. op til kravet.

Resultater af muskel-skeletbesvær-indeks AH 2018 og NOA-L2021

Nedenstående tabel sammenligner sammensætningen af belastningsindekset for muskel-skeletbesvær for AH 2018 og NOA-L 2021. Det ses, at både indikatoren for fysisk hårdt arbejde og indikatoren for træthed efter en arbejdsdag med de brugte definitioner ligger væsentligt højere i NOA-L 2021 i forhold til niveauerne i AH 2018. Niveauet for andelen, der er begrænset i arbejdet på grund af smerter, ligger derimod væsentligt under i NOA-L 2021 i forhold til AH 2018.

Ser man på det samlede belastningsindeks for muskel-skeletbesvær⁴, ligger niveauet i AH 2018 på 9,9 pct., mens målet i NOA-L 2021 er på 8,9 pct. Dette vurderes at være inden for samme niveau, ikke mindst når det tages i betragtning, at indekset i AH 2014 var 8,5 pct. og 11,1 pct. i AH 2016.

Sammenligning mellem AH 2018 og NOA-L 2021

		AH 2018	NOA-L 2021
Eksponeringer	Fysisk hårdt arbejde	27,5%	37,2%
Eksponeringer	Mindst én fysisk eksponering	58,9%	63,0%
Symptomer	Noget træt, meget træt, helt udmattet efter arbejde	64,9%	80,6%
Symptomer	Begrænset i arbejdet pga. smerter	25,6%	18,1%
Samlet	Belastningsindeks for muskel-skeletbesvær	9,9%	8,9%

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE)

Samlet set vurderes det, at belastningsindekset for muskel-skeletbesvær konstrueret på baggrund af NOA-L 2021 er velegnet, når man ønsker at undersøge personer, som arbejder i et hårdt fysisk arbejdsmiljø. Dog kan man ikke uden videre sammenligne indeksene baseret på AH 2018 og NOA-L 2021.

1 Se "Belastningsindeks for psykisk arbejdsmiljø og muskel-skeletbesvær 2018", NFA 2018.

2 Se "National Overvågning af Arbejdsmiljøet blandt Lønmodtagere", AT februar 2022.

3 Se "Belastningsindeks for psykisk arbejdsmiljø og muskel-skeletbesvær 2018", NFA 2018.

4 Det samlede belastningsindeks for muskel-skeletbesvær er i NOA-L 2021 vægtet sammen efter samme procedure, som NFA bruger i AH 2018, og som især har betydning for, hvordan missing værdier behandles.